

М.А. Дядюк, канд. екон. наук, доц. (ХДУХТ, Харків)

О.Д. Тімченко, ст. викл. (ХДУХТ, Харків)

ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Входження української вищої школи в світовий освітній простір визначає напрями сучасних дидактичних пошуків у педагогічній практиці, які покликані реалізувати специфічні загальні принципи навчання у вищій школі: орієнтованість вищої освіти на розвиток особистості майбутнього спеціаліста; відповідність змісту вузівської освіти сучасним тенденціям розвитку науки і виробництва; раціональне використання сучасних методів і засобів навчання на різних етапах підготовки спеціалістів; забезпечення конкурентоздатності випускників на світовому ринку праці та ін. Серед них, на нашу думку, особливе значення має принцип відповідності результатів підготовки спеціалістів вимогам, які пред'являються конкретною сферою їх професійної діяльності.

Формування мотиваційної складової відіграє значну роль у стимулюванні студентів до активного оволодіння професійними знаннями й уміннями з метою готовності до подальшої діяльності у професійній сфері. Питанням мотивації навчальної діяльності під час вивчення економічних дисциплін має приділятися особлива увага, оскільки це безпосередньо впливає на її якість.

Мотиви навчальної активності студентів надзвичайно різноманітні. Спираючись на педагогічно-психологічні наукові дослідження, виділимо такі типи мотивації: зовнішню та внутрішню; пізнавальну та професійну. Зовнішня мотивація – конструкт для опису детермінації поведінки в тих випадках, коли фактори, які її ініціюють і регулюють, знаходяться поза Я особистості чи поза поведінкою. Внутрішня мотивація – конструкт, який описує такий тип детермінації поведінки, коли ініціюючі і регулюючі його фактори витікають із середини особистісного Я і повністю знаходяться всередині самої поведінки. Внутрішньо мотивована діяльність є самоціллю, а не засобом для досягнення іншої цілі. За думкою фахівців переважання у середовищі сучасної молоді зовнішніх, утилітарних мотивів та слабка обізнаність зі сферою майбутньої професійної діяльності веде до того, що навчання набуває формального характеру, відсутні творчий підхід та професійна зацікавленість.

Результати проведеного опитування серед студентів економічного факультету ХДУХТ дали можливість простежити

зв'язок мотивації з періодами навчання студентів та показали, що у навчальному процесі студентів 1–2-го курсів визначальну роль мають пізнавальні внутрішні мотиви: «отримати глибокі і міцні знання», «отримати інтелектуальне задоволення», причому не тільки позитивні (мотиви успіху, досягнення) а й негативні (мотиви уникнення, захисту). Починаючи з 3-го курсу, більшу роль відіграють професійні мотиви, такі як «стати висококваліфікованим спеціалістом», «забезпечити успішність майбутньої професійної діяльності», до внутрішніх мотивів додаються й зовнішні, але зацікавленість у навчанні знижується.

Активізація пізнавальної діяльності студентів-економістів при вивченні економічних дисциплін та підвищення зацікавленості у навчанні може бути досягнута лише за умов комплексного поєднання наступних умов: ефективної організації освітнього процесу; урахування суб'єктних особливостей студента і викладача (системи його відносин до студента і предмета викладання); урахування специфіки навчального предмета. Економічні дисципліни дають можливість викладачеві розпланувати аудиторну та позааудиторну роботу студентів з урахуванням наступних чинників: студенту повинно бути цікаво вивчати запропоновану інформацію, вона має бути актуальною та необхідною для нього; заняття повинні містити сучасні та нетрадиційні форми навчання; у роботі студентів завжди має бути сенс.

Акцентуємо увагу на шляхах формування мотивації студентів під час вивчення економічних дисциплін: створення професійно-орієнтованого освітнього простору, у якому здійснюється орієнтація студентів-економістів на активну мотивацію оволодіння системою знань, умінь й навичок для здійснення майбутньої діяльності за фахом; залучення студентів до науково-дослідної роботи; проведення бесід і тренінгів зі студентами задля їх професійного самовизначення; формування вмінь розробляти індивідуальну траєкторію самоосвітньої діяльності, що включає основні задачі й ціннісні орієнтації студентів. Викладач повинен володіти такими якостями, як ерудиція, вміння пред'являти необхідні вимоги і послідовно ускладнювати пізнавальні завдання, захопленість предметом і любов до роботи, вміння спонукати до пошуку різних рішень пізнавальних завдань, доброзичливе ставлення до студентів, педагогічний оптимізм.

Таким чином, поєднання мотивації, сучасного навчального матеріалу, цікавих організаційних форм, методів та засобів навчання, а також особисті якості викладача призведуть до підвищення рівня знань студентів.